

НАПРЯМ 1. ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Посадна Т.В.

студентка магістратури

**Мелітопольський державний педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна**

В умовах підвищення вимог, які висувуються до сучасних фахівців, орієнтації навчання на самостійне оволодіння студентами професійними компетенціями та освіти впродовж життя самостійну роботу можна вважати основним видом навчально-пізнавальної діяльності. При цьому в навчальних закладах вищої освіти планах реалізується тенденція збільшення кількості годин, які відводяться на самостійну роботу (до 50-70 % навчального часу).

Зазначене становище актуалізує проблему забезпечення ефективної самостійної роботи студентів, спрямованої на активне засвоєння ними навчального контенту та набуття професійної компетентності. О. Малихін серед засобів, що максимально сприяють ефективній організації та здійсненню самостійної роботи, виділяє інтенсифікацію та активізацію традиційних для вищої педагогічної школи форм і методів навчання та самонавчання [3, с. 85].

Навчальні методи класифікуються за призначенням; характером дидактичних завдань; джерелами та способами передачі інформації; характером пізнавальної діяльності; категоріями теорії пізнання; розумовими операціями; дидактичними функціями; ступенем активності; формами організації процесу навчання; дидактичними принципами тощо. Переважною мірою усі методи навчання поділяються на три гру-

пи: методи організації навчально-пізнавальної діяльності; методи навчання (словесні, наочні та практичні, репродуктивні та проблемно-пошукові, індуктивні та дедуктивні); методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання боргу і відповідальності; методи контролю (усний, письмовий, лабораторний тощо) та самоконтролю у процесі навчання.

Звичайно, це не означає, що під час самостійної роботи студент не застосовує інші методи навчання. Так, добре зарекомендував себе метод творчих проєктів, який дозволяє комплексно опанувати знаннями та вміннями під час індивідуальної або групової форми роботи зі студентами. При цьому матеріал різних навчальних предметів групується навколо проєктів, які потрібно виконати упродовж означеного часового терміну [1, с. 94]. А використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для забезпечення самостійної роботи студентів або учнів стало майже повсюдним явищем, оскільки вони дозволяють поєднати текст, графіку, звук, досить великі обсяги відео для відображення навчальної інформації [7, с. 226], забезпечити віддалене спілкування між учасниками навчального процесу, здійснити контроль навчальних досягнень студентів тощо.

Слід зазначити, що однозначної думки про найкращий з навчальних методів не існує. Попри відомі переваги, традиційні методи навчання мають деякі недоліки, до яких можна віднести усереднений темп вивчення матеріалу; подання значної частини навчального матеріалу в готовому вигляді; орієнтація на механічне заучування тексту та репродуктивне мислення, що призводить до невміння студентів знайти вирішення проблеми у нестандартній ситуації. Актуальним є застосування нетрадиційних методів навчання в освітньому процесі, що є адекватною реакцією на зміни в системі вищої освіти. Передусім це стосується орієнтації на особистість студентів, розвиток у них самостійності та наполегливості тощо. З іншого боку, практикувати використання таких методів слід всім викладачам, але перетворювати нестандартні заняття на основну форму роботи недоцільно, оскільки вони теж мають свої недоліки.

Аналіз науково-педагогічної літератури та власний практичний досвід дозволив нам зробити порівняння традиційних і нетрадиційних методів навчання:

1. Нетрадиційні методи володіють певним ступенем ризику відносно ефективності їх застосування. Разом з тим, традиційні методи є істотним елементом структури навчально-виховного процесу, яким приділяється багато уваги. У порівнянні з нетрадиційними методами такі методи навчання є менш ризикованими за рахунок їх багаторічного використання в навчальному процесі.

2. Використання традиційних методів передбачає систематичність занять упродовж досить довгого часу. Всі нетрадиційні методи найчастіше орієнтовані на навчання за відносно коротким періодом, оскільки припускають досить велику щільність занять, що, в свою чергу, висуває високі вимоги до рівня викладання, навчального матеріалу, розкладу занять тощо.

3. Проблема збереження знань на довгий період часу властива традиційним і нетрадиційним методам. Якщо після вивчення навчальної дисципліни студент не зможе знайти можливості застосовувати свої знання на практиці, згодом вони будуть втрачені. У цьому випадку традиційні методи є більш ефективним, оскільки вони застосовуються протягом тривалого часу. Знання, що були отримані за допомогою нетрадиційних методів, заснованих на інтенсивному навчанні за більш короткий час, забуваються швидше, якщо вони були не пов'язані із значними позитивними емоційними переживаннями.

4. Традиційні методи навчання частіше за все не враховують індивідуальних особливостей студентів. Напроти, нетрадиційні методи навчання орієнтовані на врахування індивідуальних особливостей, що дозволяє підвищити якість навчання.

Ми вважаємо, що перш ніж застосовувати будь-який метод навчання, треба ознайомитися з попереднім досвідом його використання при викладанні інших дисциплін або в інших вищих навчальних закладах. Ми підтримуємо думку дослідників, які вважають, що кожний метод має свої переваги та недоліки, які треба врахувати перед його впро-

вадженням у навчальний процес.

При виборі методів навчання при організації самостійної роботи студентів викладачу необхідно орієнтуватися перш за все головною метою та конкретними завданнями, що повинні бути розв'язані з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних чинників. Доречне зауваження зробив В. Казакевич, який зазначає, що фактично в дійсному педагогічному процесі метод навчання завжди проявляється в якості окремого прийому викладання. Сам же метод в абсолютному вигляді існує тільки в теоретичних моделях педагогічних технологій [2, с. 46].

Як зазначає Ю. Мосейко, методи за своєю природою багатофакторні та складні, що переходять один в одного, а межі між ними досить відносні [4, с. 208]. Зважаючи на це, під час організації самостійної роботи студентів доцільним є поєднання різних методів навчання для забезпечення їхньої найбільшої ефективності. Кожен метод в системі методів з одного боку, дозволяє вирішувати конкретне завдання в навчальному процесі, а з іншого, доповнює собою інші методи. Крім того, ми підтримуємо думку С. Шарова, який зауважує, що при фронтальній формі самостійної роботи викладач орієнтується на студентів із середнім рівнем навчальних досягнень, що сьогодні не є вірним напрямком стосовно підвищення професійної компетентності майбутнього фахівця. Як наслідок, проблему врахування індивідуальних особливостей студентів під час самостійної роботи можна вирішити через застосування диференційованого підходу, який надасть можливість більш індивідуально підійти до студента або групи студентів під час вивчення дисципліни [6, с. 152].

Отже, самостійна робота є ефективним засобом опанування професійними компетентціями та навчання протягом всього життя. Вибір методів навчання, як традиційних, так і нетрадиційних (активних), під час здійснення та організації самостійної роботи студентів повинен враховувати специфіку дисципліни та індивідуальні навчальні особливості студентів.

Література:

1. Ізбаши С. С. Реалізація творчих проєктів у навчальному процесі сучасної школи // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2010. – №5. – С. 92-97.
2. Казакевич В.М. Информационный подход к методам обучения // Педагогика. – 1998. – №6. – С. 43-48.
3. Малихін О.В. Методи і засоби організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: зб. наук. праць. – К. : КНЛУ, 2009. – №39. – С. 81-85.
4. Мосейко Ю.В. Застосування методів активного навчання в професійній підготовці майбутніх інженерів-металургів // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. праць. – Запоріжжя. – 2008. – №52. – С. 206-212.
5. Новикова Н.В. Активізація пізнавальної діяльності учнів під час самостійної роботи // Проблеми професійної підготовки вчителя школи майбутнього: зб. наук. праць за матеріалами всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Мелітополь, 30-31 жовтня 2001 р.). – Мелітополь, 2002. – С. 45-47.
6. Шаров С. В. Використання диференційованих навчальних завдань під час самостійної роботи студентів // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків: ХДАДМ. – 2011. – №3. – С. 151-153.
7. Шаров С. В., Деньгуб А. В. Значення інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні інформатики // Інформаційні технології в освіті та науці: зб. наук. праць. – 2015. – №. 7. – С. 225-229.